

UDHËZUES PRAKTIK

PËR TRAJTIMIN E RASTEVE TË VRASJES,
KAPJES DHE TREGTIMIT TË PALIGJSHËM
TË SHPENDËVE (IKB) NË SHQIPËRI

euronatur

Tiranë, 2026

UDHËZUES PRAKTIK
PËR TRAJTIMIN E RASTEVE TË VRASJES,
KAPJES DHE TREGTIMIT TË PALIGJSHËM
TË SHPENDËVE (IKB) NË SHQIPËRI

EURONATUR, www.euronatur.org
PPNEA - Qendra Për Ruajtjen dhe Mbrojtjen
e Mjedisit Natyror në Shqipëri, www.ppnea.org

Autor: Franci Terihati
Faqosja dhe design: Tiziana Lohja
Fotografite: Tiziana Lohja
Shtypshkronja: Tipografia Dollonja

© 2026 Qendra për Ruajtjen dhe Mbrojtjen e Mjedisit Natyror
në Shqipëri (PPNEA).
Të gjitha të drejtat të rezervuara.

Ky botim është prodhuar në kuadër të projektit
"SAFE FLYWAYS 3"

Tabela e përmbajtjes

Hyrje	04-05
Përkufizimi dhe rëndësia e IKB	07
Kuadri ligjor	08
Ligji për gjuetinë	08-09
Ligji për mbrojtjen e faunës së egër	10-11
Kodi Penal	12-14
Ndarja e kompetencave institucionale	15-17
Procedura e trajtimit të rasteve të IKB-së në terren	18
1. Sigurimi i vendit të konstatimit	18
2. Evidentimi dhe regjistrimi i të dhënave	19-21
<i>a. Mbajtja e procesverbalit</i>	19-20
<i>b. Konfiskimi dhe sekuestrimi i provave materiale</i>	20-21
<i>c. Referimi administrativ ose penal i rastit</i>	21
<i>d. Garancitë procedurale dhe të drejtat e subjektit</i>	22
Dokumentimi dhe provat	23
Kualifikimi administrativ dhe penal	24
Sanksionet administrative	24-27
Model i shkurtër procesverbali	28
Model i shkurtër kallëzimi/referimi penal	29
Përfundime	30
Rekomandime praktike	31

Hyrje

Ky manual është hartuar si udhëzues praktik për trajtimin e rasteve të vrasjes, kapjes dhe tregtimit të paligjshëm të shpendëve të egër, të njohura ndërkombëtarisht me akronimin IKB — Illegal Killing of Birds në Republikën e Shqipërisë. Ai u drejtohet strukturave vendore përgjegjëse për natyrën dhe biodiversitetin, menaxhuesve të zonave të gjuetisë, Policisë së Shtetit, policisë bashkiake, organeve të zonave të mbrojtura, prokurorisë, gjykatave, gazetarëve, organizatave të shoqërisë civile dhe çdo aktori tjetër të përfshirë në zbatimin e kuadrit ligjor për mbrojtjen e shpendëve të egër.

Manuali ndjek linjën praktike të trajtimit të një rasti IKB, nga identifikimi fillestar deri te dokumentimi, kualifikimi juridik dhe referimi i mëtejshëm administrativ ose penal. Fillimisht, ai shpjegon kuptimin dhe rëndësinë e IKB-së si fenomen që lidhet jo vetëm me vrasjen e shpendëve të egër, por edhe me kapjen, mbajtjen, tregtimin, dëmtimin e foleve, përdorimin e mjeteve të ndaluara dhe cenimin e habitateve të tyre.

Në vijim, paraqet kuadrin ligjor të zbatueshëm në Shqipëri, duke u përqendruar te Ligji nr. 89/2025 “Për gjuetinë”, Ligji nr. 10 006/2008 “Për mbrojtjen e faunës së egër”, legjislacioni për zonat e mbrojtura dhe dispozitat përkatëse të Kodit Penal për veprat penale kundër mjedisit.

Përmes kësaj analize, manuali sqaron kufirin ndërmjet gjuetisë së ligjshme, kundërvajtjes administrative dhe rasteve që mund të përbëjnë vepër penale.

Një pjesë e veçantë i kushtohet ndarjes funksionale të kompetencave institucionale, dokumentimit të provave dhe standardeve minimale që duhet të ndiqen në terren duke përfshirë gjithashtu modele orientuese për procesverbalin e konstatimit dhe kallëzimin ose referimin penal, me qëllim lehtësimin e punës praktike të autoriteteve.

Qëllimi i këtij manuali është të kontribuojë në zbatimin më efektiv të legjislacionit shqiptar për mbrojtjen e shpendëve të egër, në forcimin e bashkëpunimit ndërinstitucional dhe në përafrimin e praktikës vendase me standardet e Konventës “Për Ruajtjen e Florës dhe Faunës së Egër dhe Habiteteve Natyrore të Evropës” në vijim referuar si “Konventa e Bernës”, Konventës “Për Mbrojtjen e Llojeve Shtegtuese të Kafshëve të Egra” në vijim referuar si “Konventa e Bonit”, si dhe Direktivës së Shpendëve të Bashkimit Evropian.

Përkufizimi dhe rëndësia e IKB

IKB është shkurtimi i termit anglisht *“Illegal Killing of Birds”* dhe në praktikën ndërkombëtare përdoret për të përshkruar vrasjen, kapjen, marrjen, mbajtjen, tregtimin ose shqetësimin e shpendëve të egër, përfshirë vezët, foletë dhe pjesët/nënproduktet e tyre. Në praktikën evropiane, koncepti lidhet jo vetëm me aktin e vrasjes, por edhe me zinxhirin e veprimeve që e mundësojnë atë: përdorimi i mjeteve të ndaluara, gjuetia jashtë sezonit, tregtimi i paligjshëm, dëmtimi i foleve, përdorimi i karremave helmues dhe mosdeklarimi i gjahut¹.

Në Shqipëri, rëndësia praktike e IKB është rritur me përfundimin e periudhës së moratoriumit dhe hyrjen në fuqi të kuadrit të ri të gjuetisë. Me miratimin e Ligjit nr. 89/2025, u synua të lejohej gjuetia vetëm në kushte të kontrolluara, duke parashikuar zona ku gjuetia ndalohet, listë specimesh objekt gjuetie, sezon të hapur, kufizime për mjetet/metodat dhe regjim kontrolli e inspektimi². Nga ana tjetër, ndryshimet e vitit 2019 në Kodin Penal zgjeruan dhe qartësuan mbrojtjen penale të specieve të mbrojtura dhe habitateve mjedisore, por zbatimi dhe ndjekja efektive e rasteve mbeten sfida. Organizatat mjedisore në Shqipëri kanë referuar vlerësime sipas të cilave 206 000-325 000 shpendë mund të vriten ose kapen në mënyrë të paligjshme çdo vit, nëpërmjet gjuetisë së paligjshme³.

¹ Komisioni Evropian, “Sigurimi ynë i jetës, kapitali ynë natyror: Strategjia e Bashkimit Evropian për biodiversitetin deri në vitin 2020”, COM(2011) 244 final, Bruksel, 3 maj 2011.

² Ligji nr. 89/2025 “Për gjuetinë”.

³ Shoqata Ornitologjike Shqiptare (AOS), “Lufta kundër vrasjes dhe marrjes së paligjshme të shpendëve në Shqipëri”, e disponueshme në: [<https://aos-alb.org/portfolio/combating-illegal-killing-and-illegal-taking-of-birds-in-albania/>], konsultuar më 18 maj 2026.

Kuadri ligjor

Në Shqipëri, trajtimi i rasteve të IKB-së mbështetet në një kuadër ligjor të ndërthurur, i cili përfshin rregullat për gjuetinë, mbrojtjen e faunës së egër, administrimin e zonave të mbrojtura, inspektimin administrativ dhe përgjegjësinë penale për veprimet që dëmtojnë mjedisin dhe biodiversitetin. Ky kuadër synon të përcaktojë jo vetëm kushtet kur gjuetia mund të ushtrohet në mënyrë të ligjshme, por edhe kufijtë e saj, ndalimet, autoritetet përgjegjëse dhe masat që duhet të ndërmerren në rast të vrasjes, kapjes, mbajtjes ose tregtimit të paligjshëm të shpendëve të egër.

Ligji për gjuetinë

Ligji "Për gjuetinë" është akti kryesor që rregullon ushtrimin, menaxhimin, monitorimin dhe kontrollin e gjuetisë në Shqipëri.

Cilat lloje lejohen për gjueti?

Gjuetia ushtrohet vetëm mbi llojet e faunës së egër që përbëjnë objekt gjuetie. Llojet e mbrojtura, të rralla, të kërcënuara ose në rrezik zhdukjeje nuk mund të gjuhen në asnjë rast.

Ku ndalohet gjuetia?

Si rregull i përgjithshëm, gjuetia ndalohet në të gjitha sipërfaqet që nuk përfshihen në zonat e gjuetisë. Përveç kësaj, ndalohet edhe në këto kategori specifike:

Natyra dhe habitatet e mbrojtura

- zonat e mbrojtura;
- ligatinat dhe lagunat që shërbejnë si habitate për shpendët migratorë;
- zonat e shpallura me rëndësi të veçantë për shpendët;
- hapësirat detare.

Tokat bujqësore në faza të ndjeshme të kultivimit

- kullotat dhe livadhet gjatë korrjes;
- fushat për prodhimin e varieteteve të farave dhe parcelat eksperimentale;
- vreshtat e mbjella rishtazi, si dhe ato nga krasitja deri në vjelje;
- sipërfaqet me drithëra, nga 1 prilli deri në përfundim të korrjes;
- sipërfaqet ku zhvillohet akuakultura;
- fidanishtet, pemishtet, vreshtat dhe kopshtet për prodhim intensiv deri në 100 ha, nëse janë të rrethuara në mënyrë që pengojnë migrimin e kafshëve të egra.

Zonat e banuara dhe infrastruktura

- zonat urbane dhe industriale;
- rrugët dhe hekurudhat;
- varrezat dhe oborret e mbyllura.

Zonat me kufizime sigurie ose shëndetësore

- aeroportet dhe heliodromet (përveç rasteve kur shpendët përbëjnë rrezik për sigurinë ajrore);
- territoret e reparteve, bazave dhe instalimeve ushtarake;
- territoret ku vërtetohet prania e sëmundjeve me patogjenitet të lartë.

Jo çdo vrasje ose kapje e një shpendi të egër përbën automatikisht rast IKB. Kualifikimi i një rasti si IKB varet nga përputhshmëria e veprimit me kushtet dhe kufizimet e përcaktuara nga legjislacioni në fuqi. Pra ligji nr. 89/2025 "Për gjuetinë" është pikërisht standardi që e cilëson një veprim si të ligjshëm ose të paligjshëm. Në praktikë, vlerësimi fillestar operacional i një rasti mund të mbështetet në katër elemente kryesore:

1. Lloji: A përfshihet lloji konkret në listën e specieve të lejuara si objekt gjuetie?
2. Sezoni: A ishte sezoni i gjuetisë i hapur në atë moment?
3. Zona: A ndodhi në një zonë ku gjuetia lejohet?
4. Mjetet: A u përdorën mjete dhe metoda të lejuara?

Mjafton që përgjigjja për njërën prej këtyre pyetjeve të jetë "Jo", që rasti të dalë nga kuadri i ligjshmërisë dhe të kualifikohet si shkelje administrative ose penale, në varësi të pasojave të shkaktuara, natyrës së veprimit dhe statusit të llojeve të përfshira.

Ligji për mbrojtjen e faunës së egër

Qëllimi i Ligjit nr. 10 006/2008 "Për mbrojtjen e faunës së egër" është mbrojtja, menaxhimi dhe kontrolli i faunës së egër, për të ruajtur llojet, popullatat, habitatet ku jetojnë, rrugët e shtegtimit, si dhe për të siguruar kërkesat e tyre për ushqim, strehim dhe shumim. Po aq i rëndësishëm është parimi themelor se "fauna e egër në territorin e Shqipërisë është pasuri kombëtare, që administrohet dhe mbrohet me ligj, në përputhje me konventat përkatëse ndërkombëtare ku Shqipëria është palë"⁴.

⁴ Ligji nr. 10 006, datë 23.10.2008 "Për mbrojtjen e faunës së egër", i ndryshuar, neni 1.

Pikërisht ky referim te konventat ndërkombëtare e lidh ligjin drejtpërdrejt me kornizën e IKB-së duke përfshirë këtu Konventën e Bernës, Konventën e Bonit, Marrëveshjen për Ruajtjen e Shpendëve Ujorë Shtegtarë Afro-Euroaziatikë (AEWA). Për llojet e kërcënuara dhe endemike, ligji parashikon mbrojtje të veçantë: plane veprimi për ruajtjen e tyre, monitorim të vazhdueshëm të popullatave, shndërrim të habitateve në zona të mbrojtura, ndalimin e veprimtarive që dëmtojnë habitatet, rrugët e shtegtimit e kushtet e shumimit, si dhe hartimin e Librit të Kuq të llojeve të mbrojtura⁵.

Si ndahet roli mes dy ligjeve për IKB-në?

Mënyra më e qartë për ta kuptuar raportin ndërmjet Ligjit nr. 10 006/2008 dhe atij nr. 89/2025 është rezultati i testit me katër pyetje:

Ligji "Për gjuetinë" përgjigjet kryesisht për dimensionin e gjuetisë: kur (sezoni), ku lejohet të gjuhet (zonat e gjuetisë) dhe me çfarë (mjetet e lejuara).

Ligji "Për mbrojtjen e faunës së egër" përcakton bazën mbrojtëse: cilat lloje janë të mbrojtura (përmes Librit të Kuq dhe listave), mbrojtjen e habitateve dhe rrugëve të shtegtimit (thelbësore për shpendët migratorë), si dhe ndalimet që zbatohen edhe jashtë kontekstit të gjuetisë.

Pra në pyetjen e parë "a është lloji objekt gjuetie?", përgjigjja vjen nga ligji për faunën e egër dhe Libri i Kuq pasi ligji i gjuetisë vetëm përcakton se cilat nga llojet e palistuara si të mbrojtura mund të shpallen objekt gjuetie.

⁵ Po aty, neni 7.

Kodi Penal

Jo çdo shkelje e rregullave të gjuetisë apo e mbrojtjes së faunës mbetet në fushën administrative. Kur veprimet ndaj shpendëve të egër prekin llojet të mbrojtura ose habitate brenda zonave të mbrojtura, çështja mund të kalojë nga përgjegjësia administrative në atë penale.

Kodi Penal, në kreun për veprat penale kundër mjedisit, parashikon si vepra penale, ndër të tjera:

<i>Vepra penale</i>	<i>Dispozita</i>	<i>Dënimi</i>
Vrasja, shkatërrimi, zotërimi, marrja e ekzemplarëve të specieve të mbrojtura të florës dhe faunës së egër ose pjesëve apo nënprodukteve të tyre, duke shkelur kërkesat e legjislacionit në fuqi për mbrojtjen e faunës së egër dhe për zonat e mbrojtura apo të lejeve dhe autorizimeve të lëshuara nga organet kompetente, me përjashtim të rasteve kur një gjë e tillë ka ndodhur mbi një sasi të papërfillshme të këtyre ekzemplarëve dhe ka ndikim të papërfillshëm mbi statusin e ruajtjes së specieve.	Neni 202 i Kodit Penal	Gjobë ose burgim deri në 7 vjet

<i>Vepra penale</i>	<i>Dispozita</i>	<i>Dënimi</i>
Tregtimi i ekzemplarëve të specieve të mbrojtura të florës dhe faunës së egër ose pjesëve apo nënprodukteve të tyre, duke shkelur kërkesat e legjislacionit në fuqi për mbrojtjen e faunës së egër dhe për zonat e mbrojtura apo të lejeve dhe autorizimeve të lëshuara nga organet kompetente, me përjashtim të rasteve kur një gjë e tillë ka ndodhur mbi një sasi të papërfillshme të këtyre ekzemplarëve dhe ka ndikim të papërfillshëm mbi statusin e ruajtjes së specieve.	Neni 202/a i Kodit Penal	Gjobë ose burgim deri në 3 vjet
Veprimet që shkelin kërkesat e legjislacionit në fuqi për zonat e mbrojtura apo të lejeve dhe autorizimeve të lëshuara nga organet kompetente dhe që shkaktojnë përkeqësim të rëndë të një habitati, që ndodhet brenda një zone të mbrojtur mjedisore.	Neni 202/b i Kodit Penal	Gjobë ose burgim deri në 5 vjet

Vlerësimi i kufirit ndarës midis kundërvajtjes administrative dhe veprës penale nuk reduktohet në konstatimin e thjeshtë të cenimit të një individi të faunës së egër, por përcaktohet nëpërmjet vlerësimit të tërësisë së rrethanave të çështjes, ndër të cilat:

- statusi juridik i llojit, përkatësisht nëse ai gëzon mbrojtje të veçantë, klasifikohet si i rrallë apo është shpallur objekt gjuetie;
- vendi i kryerjes së veprimit, brenda ose jashtë perimetrit të një zone të mbrojtur;
- mjeti dhe metoda e përdorur;
- elementi subjektiv, përkatësisht qëllimi i autorit;
- numri i individëve të prekur;
- përmasa e dëmit ekologjik të shkaktuar;
- prania e elementeve të tregtimit, transportimit ose të veprimtarisë së organizuar.

Prania njëkohësisht e disa prej këtyre rrethanave rënduese, veçanërisht statusi i mbrojtur i specieve, kryerja e veprimit brenda një zone të mbrojtur dhe tregtimi i organizuar, e zhvendos progresivisht çështjen drejt sferës së përgjegjësisë penale.

Pikërisht në këtë rrafsh, format më të rënda të vrasjes, kapjes dhe tregtimit të paligjshëm të shpendëve të egër (IKB) i nënshtrohen zbatimit të legjislacionit penal.

Ndarja e kompetencave institucionale

Zbatimi efektiv i kuadrit ligjor për mbrojtjen e shpendëve të egër dhe trajtimin e rasteve të IKB-së mbështetet në bashkëveprimin e një sërë institucionesh publike, kompetencat e të cilave janë të ndara, por njëkohësisht plotësuese dhe të ndërlidhura. Secili institucion ushtron funksione të caktuara në varësi të fazës së trajtimit të rastit, duke filluar nga evidentimi dhe kontrolli në terren, deri te hetimi administrativ ose penal dhe ndjekja e mëtejshme procedurale.

Tabela në vijim paraqet, në mënyrë të përmblëdhur, institucionet kryesore përgjegjëse, kompetencat e tyre dhe bazën ligjore përkatëse, me qëllim orientimin e autoriteteve dhe aktorëve të përfshirë mbi ndarjen funksionale të përgjegjësisë në trajtimin e rasteve të IKB-së në Shqipëri.

<i>Institucioni</i>	<i>Roli praktik</i>	<i>Baza ligjore</i>
Strukturat përgjegjëse për natyrën dhe biodiversitetin pranë njësisë së vetëqeverisjes vendor	Kryen kontrollin dhe inspektimin e veprimtarisë së gjuetisë; mban procesverbal; bashkëpunon me policinë bashkiake; mbikëqyr monitorimin e kryer nga menaxhuesi i zonës.	Ligji nr. 89/2025, neni 48; neni 46.

<i>Institucioni</i>	<i>Roli praktik</i>	<i>Baza ligjore</i>
Menaxhuesi i zonës së gjuetisë	Monitoron zonën; regjistron dhe matrikulon gjahun e deklaruar; bashkëpunon në inventarizim; ndihmon në dokumentimin e shkeljes brenda zonës.	Ligji nr. 89/2025, nenet 42, 46, 47.
Policia e Shtetit	Merr në dorëzim armët dhe mjetet e sekuestruara sipas procesverbalit; vepron për aspektet penale, sigurinë publike dhe referimin e veprës penale.	Neni 48 i Ligjit nr. 89/2025, Kodi i Procedurës Penale.
Policia bashkiake	Mbështet strukturën vendore të kontrollit dhe inspektimit sipas kompetencave vendore.	Ligji nr. 89/2025, neni 48.
AKZM	Administron dhe menaxhon zonat e mbrojtura; sinjalizon, dokumenton dhe referon shkelje në territorin e zonave të mbrojtura.	Ligji nr. 81/2017, i ndryshuar; ligji për faunën e egër.

<i>Institucioni</i>	<i>Roli praktik</i>	<i>Baza ligjore</i>
Prokuroria	Regjistron dhe ndjek procedimin penal kur ka elemente të veprës penale për specie të mbrojtura, tregtim, dëmtim habitati ose përdorim metodash me rrezik të lartë.	Kodi Penal; Kodi i Procedurës Penale.
Shërbimi veterinar	Ndërhyn kur gjahu paraqet shenja sëmundjeje ose kur ekzistojnë dyshime për sëmundje zoonotike; përcakton protokollet veterinare.	Ligji nr. 89/2025, neni 42.

Procedura e trajtimit të rasteve të IKB-së në terren

Trajtimi i rasteve të dyshuara të vrasjes, kapjes ose tregtimit të paligjshëm të shpendëve të egër, kërkon ndjekjen e një procedure të standardizuar veprimi, me qëllim garantimin e ruajtjes së provave materiale, dokumentimin e saktë të rrethanave të konstatuara dhe përcaktimin e rrugës së duhur administrative ose penale për trajtimin e mëtejshëm të rastit.

Procedura e mëposhtme mbështetet në dispozitat e legjislationit në fuqi, veçanërisht në Ligjin nr. 89/2025 “Për gjuetinë”, Ligjin nr. 10 006/2008 “Për mbrojtjen e faunës së egër”, Ligjin nr. 81/2017 “Për zonat e mbrojtura” dhe Kodin e Procedurës Penale të Republikës së Shqipërisë.

1. Sigurimi i vendit të konstatimit

Në rastet e dyshuara të IKB-së, veprimi i parë procedural konsiston në sigurimin e vendit të ngjarjes dhe ruajtjen e provave materiale. Çdo person që konstaton i pari rastin duhet të shmangë ndërhyrjet që mund të cenojnë gjurmët, pozicionin e provave ose elementet materiale të lidhura me ngjarjen.

Kur në vendngjarje evidentohen armë, mjete të rrezikshme, shenja konflikti ose prani personash të shumtë, duhet të kërkohet pa vonesë ndërhyrja dhe mbështetja e Policisë së Shtetit.

Shpendët e vrarë ose të kapur, vezët, foletë, gëzhhojat, karremat, rrjetat, kurthet dhe çdo mjet tjetër i gjetur në vendngjarje nuk duhet të zhvendosen përpara fotografimit dhe dokumentimit të pozicionit, gjendjes dhe lidhjes së tyre me rrethanat e konstatuara.

2. Evidentimi dhe regjistrimi i të dhënave

Pas sigurimit të vendit të konstatimit, të dokumentohen në mënyrë sistematike të gjitha të dhënat relevante për rastin, përfshirë, por pa u kufizuar në:

- koordinatat GPS dhe përshkrimin e saktë të vendit;
- statusin juridik të territorit ku konstatohet rasti;
- datën dhe orën e konstatimit;
- identitetin e personave të pranishëm;
- mjetet dhe pajisjet e përdorura ose të gjetura;
- numrin, llojin dhe gjendjen e shpendëve, vezëve ose foleve;
- dokumentacionin e paraqitur nga subjekti, përfshirë lejen e gjuetisë dhe autorizimet përkatëse.
- Në këtë fazë verifikohet nëse:
- lloji është objekt i lejuar gjuetie;
- sezoni i gjuetisë është i hapur;
- zona lejon ushtrimin e gjuetisë;
- mjeti ose metoda e përdorur është e ligjshme.

Statusi juridik i species dhe i zonës verifikohet sipas legjislacionit për gjuetinë, mbrojtjen e faunës së egër dhe zonat e mbrojtura.

a. *Mbajtja e procesverbalit*

Sipas nenit 48 të ligjit nr. 89/2025 “Për gjuetinë”, kontrolli dhe inspektimi mbi gjuetinë kryhen nga struktura përgjegjëse që mbulon natyrën dhe biodiversitetin pranë njësisë së vetëqeverisjes vendore.

Për çdo rast të konstatuar mbahet procesverbal administrativ, në përputhje me legjislacionin për gjuetinë dhe kundërvajtjet administrative, i cili nënshkruhet nga hartuesi, shkelësi dhe dëshmitari i pranishëm.

Në mungesë të dëshmitarit, procesverbali është i vlefshëm vetëm me nënshkrimin e menaxhuesit të zonës së gjuetisë ose të inspektorit të organeve të kontrollit⁶.

Procesverbali duhet të përmbajë një përshkrim të qartë, konkret dhe të verifikueshëm të fakteve të konstatuara. Konstatimet e përgjithshme ose formulimet standarde, pa përshkrim të elementeve konkrete të shkeljes, nuk janë të mjaftueshme. Në mënyrë të veçantë, procesverbali duhet të specifikojë:

- Veprimin e konstatuar;
- llojin e species së konstatuar;
- statusin e zonës;
- periudhën kohore kur është kryer veprimi;
- mjetet ose metodat e përdorura;
- mungesën e lejes ose shkeljen e kushteve të saj;
- ekzistencën e dyshimit për specie të mbrojtura ose metoda të ndaluara.

b. Konfiskimi dhe sekuestrimi i provave materiale

Kur konstatohet se gjahu është vrarë, kapur, mbajtur ose transportuar në kundërshtim me ligjin, procedohet me konfiskimin e tij dhe me sekuestrimin e mjeteve të përdorura, në përputhje me dispozitat e ligjit për gjuetinë dhe legjislacionit procedural penal.

Armët, municionet, rrjetat, kurthet, pajisjet elektronike, mjetet e transportit ose çdo pajisje tjetër e përdorur në shkelje, dokumentohen me procesverbal dhe i dorëzohen Policisë së Shtetit. Arma e sekuestruar i kthehet gjuetarit sezonin e ardhshëm, pasi të jetë likuiduar gjoba përkatëse⁷.

^{6,7}Neni 48, Ligji nr. 89/2025 “Për gjuetinë”.

Çdo sekuestrim duhet të shoqërohet me:

- listë inventari;
- dokumentim fotografik;
- identifikim të qartë të provave;

Ruajtja e integritetit të provave është element thelbësor për trajtimin administrativ ose penal të rastit.

c. Referimi administrativ ose penal i rastit

Pas dokumentimit të plotë të rrethanave të konstatuara, autoriteti përgjegjës vlerëson natyrën juridike të shkeljes dhe procedon sipas rastit në rrugë administrative ose penale.

Kur rasti përbën shkelje të dispozitave administrative dhe nuk evidentohen elemente të veprës penale, ndiqet procedura administrative sipas legjislacionit për gjuetinë dhe kundërvajtjet administrative.

Kur ekziston dyshim i arsyeshëm për:

- veprime ndaj specieve të mbrojtura;
- përdorim të metodave të ndaluara;
- tregtim ose transport të paligjshëm;
- dëmtim të habitateve ose zonave të mbrojtura;
- pasoja të konsiderueshme ndaj biodiversitetit,

rasti referohet menjëherë pranë organit të prokurorisë ose policisë.

Çdo punonjës që merr dijeni për një vepër penale gjatë ushtrimit të detyrës ka detyrimin ligjor të bëjë kallëzim penal. Referimi penal nuk kushtëzohet nga përfundimi paraprak i procedurës administrative.

d. Garancitë procedurale dhe të drejtat e subjektit

Procedura administrative për konstatimin, shqyrtimin dhe vendosjen e gjobës duhet të zhvillohet në përputhje me ligjin nr. 89/2025, legjislacionin në fuqi për inspektimin, Kodin e Procedurave Administrative dhe ligjin nr. 10279/2010 “Për kundërvajtjet administrative”, për aq sa ligji sektorial nuk parashikon ndryshe.

Subjekti ndaj të cilit konstatohet shkelja duhet të ketë mundësi të njihet me faktet, procesverbalin dhe provat e administruara, të japë shpjegime, të paraqesë dokumente ose prova, si dhe të kundërshtojë konstatimet përpara marrjes së vendimit përfundimtar, në përputhje me garancitë e dëgjimit dhe pjesëmarrjes së palës në procedurën administrative.

Sipas nenit 50, pika 2, të ligjit nr. 89/2025, subjekti ndaj të cilit merret masa e dënimit me gjobë ka të drejtën e ankimit pranë organit kompetent, sipas legjislacionit në fuqi për inspektimin dhe shqyrtimi, vendimi përfundimtar e ankimi ndaj tij zhvillohen sipas këtij legjislacioni. Gjoba e vendosur nga inspektori përgjegjës në fushën e gjuetisë përbën titull ekzekutiv, paguhet brenda 10 ditëve kalendarike nga njoftimi i vendimit dhe, në rast mosekzekutimi vullnetar, ekzekutohet nga zyra e përmbarimit sipas Kodit të Procedurës Civile dhe ligjit për kundërvajtjet administrative⁸.

⁸ Ligji nr. 89/2025, neni 50, pikat 2-3

Dokumentimi dhe provat

Cilësia dhe plotësia e dokumentimit janë thelbësore për trajtimin efektiv të rasteve të IKB-së. Autoritetet duhet të sigurojnë që çdo rast të dokumentohet qartë lidhur me identifikimin e llojit, vendin dhe kohën e ngjarjes, mjetet ose metodat e përdorura, si dhe lidhjen e personit të dyshuar me veprimin e konstatuar.

<i>Lloji i provës</i>	<i>Çfarë duhet dokumentuar</i>
Foto/video	Pamje të përgjithshme, pamje nga afër, shkallë matëse, data/ora, koordinata kur është e mundur.
Koordinata GPS	Vendosja e saktë e ngjarjes në raport me zonat e gjuetisë, zonat e mbrojtura, ligatinat dhe zonat e ndaluara.
Identifikimi i llojit	Ekspert biolog/ornitolog kur identifikimi nuk është i sigurt; foto të qarta të karakteristikave dalluese.
Mjetet e gjetura	Përshkrim dhe fotografim i mjeteve të ndaluara, pa dhënë detaje operative që mundësojnë ripërdorimin e tyre.
Dokumentet	Leje gjuetie, autorizim, dokumente transporti, matrikulim, deklaram gjahu, dokumente tregtimi.
Dëshmitarët	Emër, kontakt, deklaram i shkurtër faktik; shënohet nëse dëshmitari refuzon të nënshkruajë.

Kualifikimi administrativ dhe penal

Për kualifikimin e saktë të rastit, autoriteti duhet të ndjekë një test me tri nivele:

- Niveli 1 - Shkelje formale: mungesë lejeje, mosmbajtje lejeje me vete, mosdeklarim gjahu, mosmatrikulim, gjueti jashtë zonës.
- Niveli 2 - Shkelje substanciale administrative: gjueti në zonë të ndaluar, jashtë sezonit, mbi kuota, ndaj llojeve jo objekt gjuetie, ose me mjete/metoda të ndaluara.
- Niveli 3 - Dyshim penal: specie e mbrojtur; tregtim i specieve të mbrojtura; dëmtim habitati në zonë të mbrojtur; veprime me ndikim jo të papërfillshëm mbi statusin e ruajtjes; organizim, përsëritje ose shkallë e lartë dëmi.

Ligji nr. 89/2025 parashikon kundërvajtje administrative kur shkeljet nuk përbëjnë vepër penale. Kjo formulë kërkon që autoriteti administrativ të bëjë një vlerësim paraprak penal përpara se të përfundojë rastin vetëm me masë administrative. Në veçanti, vrasja ose zënia e individëve të specieve të mbrojtura, gjuetia me mjete të ndaluara, tregtimi i specieve të mbrojtura apo i gjahut të pamatrikuluar dhe ngjarjet brenda zonave të mbrojtura duhet të analizohen me kujdes për referim penal.

Sanksionet administrative

Shkeljet kryesore që lidhen me IKB-në duhet të paraqiten së bashku me masën e gjobës, masat plotësuese dhe mundësinë e referimit penal. Tabela më poshtë mbështetet në nenin 50 të ligjit nr. 89/2025 dhe zbatohet vetëm kur faktet nuk përbëjnë vepër penale.

<i>Shkelja</i>	<i>Baza ligjore</i>	<i>Masa e gjobës</i>	<i>Shënim praktik</i>
Gjuetia e kafshëve të egra që nuk janë në listën e llojeve objekt gjuetie	Neni 50/1/a, në lidhje me nenin 5/2	500 000 - 1 300 000 lekë	Nëse përfshihet specie e mbrojtur, të vlerësohet menjëherë referimi penal.
Gjuetia në zonat ku gjuetia nuk lejohet	Neni 50/1/b, në lidhje me nenin 8	500 000 - 1 300 000 lekë	Të verifikohet statusi i zonës dhe kufijtë e miratuar.
Ushtrimi i gjuetisë në vendet e ndaluara	Neni 50/1/c, në lidhje me nenin 14/1	200 000 - 650 000 lekë	Përfshin ligatinat, lagunat, zonat urbane/industriale dhe vendet e tjera të ndaluara.
Ushtrimi i gjuetisë pa pasur me vete lejen	Neni 50/1/ç, në lidhje me nenin 36/2	130 000 lekë	Shkelje formale; verifikohet ekzistenca reale e lejes së vlefshme.
Ushtrimi i gjuetisë pa leje të vlefshme	Neni 50/1/d, në lidhje me nenin 36/3	400 000 lekë	Të kontrollohet regjistri i lejeve dhe afati i vlefshmërisë.

<i>Shkelja</i>	<i>Baza ligjore</i>	<i>Masa e gjobës</i>	<i>Shënim praktik</i>
Vrasja ose zënia e individëve të llojeve të shqiponjës	Neni 50/1/dh	1 300 000 lekë	Rast me gravitet të lartë; të verifikohet paralelisht përgjegjësia penale.
Përdorimi i mjeteve, metodave ose teknikave të ndaluara në gjueti	Neni 50/1/e, në lidhje me nenin 39/1	500 000 - 1 300 000 lekë	Të dokumentohen mjetet, mënyra e përdorimit dhe lidhja me subjektin.
Veprime të tjera të ndaluara në gjueti	Neni 50/1/ë, në lidhje me nenin 40/1	400 000 - 800 000 lekë	Të përshkruhet konkretisht veprimi i ndaluar.
Përdorimi i armëve që nuk lejohen si armë gjuetie nga gjuetari dhe menaxhuesi i zonës së gjuetisë	Neni 50/1/f, në lidhje me nenin 41/1	500 000 - 1 000 000 lekë	Të sekuestrohet arma/mjeti.
Mosdeklarimi i gjahut të vrarë dhe mospagimi i tarifës	Neni 50/1/g, në lidhje me nenin 42/1	100 000 - 260 000 lekë	Të kontrollohet deklarimi, matrikulimi dhe pagesa.

<i>Shkelja</i>	<i>Baza ligjore</i>	<i>Masa e gjobës</i>	<i>Shënim praktik</i>
Mosnjoftimi i shërbimit veterinar dhe nxjerrja e gjahut të dyshuar për sëmundje nga zona	Neni 50/1/gj, në lidhje me nenin 42/2	130 000 lekë	Të njoftohet shërbimi veterinar dhe të ruhet gjahu sipas protokollit.
Tregtimi i paligjshëm i lëkurave ose produkteve të specieve të mbrojtura	Neni 50/1/h, në lidhje me nenin 45/3	500 000 - 1 300 000 lekë	Të vlerësohet edhe referimi penal.

*Model i shkurtër procesverbali***Procesverbal konstatimi**

<i>Rubrika</i>	<i>Përmbajtja</i>
Data/ora	----- -----
Vendi/koordinatat	----- -----
Autoriteti konstatues	----- -----
Personat e pranishëm	----- -----
Përshkrimi faktik	Lloji i shpendit, numri i individëve, gjendja, mjeti/metoda, dokumentet e paraqitura.
Baza e dyshimit për paligjshmëri	Specie jo objekt gjuetie/specie e mbrojtur/zonë e ndaluar/jashtë sezonit/ mjet i ndaluar/tregtim/mungesë lejeje.
Provat e administruara	Foto, video, koordinata, deklarime, mjete, gjah, dokumente.
Masat e marra	-----
Nënshkrimet	Hartuesi/Shkelësi/Dëshmitari ose menaxhuesi.

Model i shkurtër kallëzimi/referimi penal

Në datën _____, në vendin _____, u konstatua se shtetasi/subjekti _____ kishte (vrarë/kapur/mbajtur/tregtuar) _____ individë të llojit _____, në kushtet kur ky lloj rezulton _____ dhe veprimi është kryer në kundërshtim me _____. Nga verifikimet paraprake rezulton se ngjarja ka ndodhur në _____, jashtë sezonit/zonës së lejuar/me mjete të ndaluara/pa leje. Bashkëlidhur përcillen procesverbali, fotot, koordinatat, deklaratimet, lista e provave të sekuestruara dhe çdo dokument tjetër relevant. Për shkak se veprimi dyshohet se përmbush elemente të veprës penale lidhur me speciet e mbrojtura/faunën e egër/habitatet, kërkohet regjistrimi dhe ndjekja e procedimit penal.

Përfundime

Nga analiza e kuadrit ligjor dhe institucional për trajtimin e rasteve të IKB-së në Shqipëri, rezultojnë disa përfundime kryesore.

Së pari, trajtimi efektiv i IKB-së nuk varet vetëm nga ekzistenca e rregullave ligjore, por edhe nga mënyra se si ato zbatohen në praktikë. Mbrojtja e shpendëve të egër kërkon dokumentim të saktë, koordinim ndërinstitutional dhe ndjekje të plotë të procedurave administrative ose penale, sipas rastit.

Së dyti, kualifikimi i saktë i rastit ka rëndësi të veçantë. Për të përcaktuar nëse një rast përbën vrasje, kapje ose tregtim të paligjshëm të shpendëve të egër, autoritetet duhet të vlerësojnë njëkohësisht statusin e llojit, vendin ku ka ndodhur ngjarja, sezonin, mjetet ose metodat e përdorura dhe pasojat e konstatuara. Për këtë qëllim, testi operacional me katër elemente, mund të shërbejë si instrument praktik orientues për strukturat e kontrollit.

Së treti, kufiri ndërmjet kundërvajtjes administrative dhe veprës penale duhet të vlerësohet në çdo rast konkret. Kur shkelja përfshin specie të mbrojtura, dëmtim habitati në zona të mbrojtura, tregtim të paligjshëm, përdorim metodash të ndaluara ose pasoja të konsiderueshme ekologjike, autoritetet duhet të shqyrtojnë mundësinë e referimit penal, pa e kufizuar trajtimin e rastit vetëm në procedurë administrative.

Së katërti, lufta kundër IKB-së kërkon bashkëpunim të vazhdueshëm ndërmjet institucioneve. Strukturat vendore përgjegjëse për natyrën dhe biodiversitetin, menaxhuesit e zonave të gjuetisë, Policia e Shtetit, policia bashkiake, AKZM-ja, prokuroria dhe shërbimi veterinar duhet të veprojnë në mënyrë të koordinuar, duke siguruar shkëmbim informacioni, dokumentim të unifikuar dhe referim të saktë të rasteve.

Rekomandime praktike

- Çdo procesverbal konstatimi duhet të jetë faktik dhe i verifikueshëm. Nuk mjafton të shënohet se “u konstatua gjueti e paligjshme”; duhet të shpjegohet qartë arsyeja e paligjshmërisë, duke iu referuar llojit, zonës, sezonit, mjetit të përdorur ose mungesës së dokumentacionit përkatës.
- Provat materiale duhet të dokumentohen me fotografi, video, koordinata GPS dhe, kur është e nevojshme, me ekspertizë nga specialistë të fushës.
- Administrimi i provave duhet të shoqërohet me listë inventari, dokumentim fotografik dhe evidentim të qartë të personave që i marrin në dorëzim në çdo fazë.
- Sinjalizimet nga publiku dhe organizatat e shoqërisë civile duhet të trajtohen si burime të vlefshme informacioni, të cilat kërkojnë verifikim institucional sipas procedurave ligjore.
- Të dhënat mbi rastet e IKB-së duhet të regjistrohen në mënyrë të unifikuar dhe të përdoren për raportim, analizë risku dhe planifikim më efektiv të kontrollit në terren.
- Trajnimi i vazhdueshëm i inspektorëve, policisë dhe prokurorëve mbi identifikimin e specieve, dokumentimin e provave dhe dallimin ndërmjet shkeljes administrative dhe veprës penale është i domosdoshëm për forcimin e zbatimit të ligjit.
- Zbatimi i këtyre parimeve mund të ndihmojë në forcimin e reagimit institucional ndaj IKB-së, në mbrojtjen më efektive të shpendëve dhe në përafrimin e praktikës shqiptare me standardet evropiane dhe ndërkombëtare për ruajtjen e biodiversitetit.

